20
21

DISSERTATIO
MEDICA INAUGURALIS
DE

BYZANTINA VARIOLARUM INSITIONE.

QUAM,
ANNUENTE DEO TER OPT. MAX.
Ex Auctoritate Magnifici Rectoris,
D. HERMANNI OOSTERDYK SCHACHT,
A. L. M. PHIL. ET MED. DOCTORIS, HUJUSQUE
THEOR. ET PRACT. PROFESSORIS
ORDINARII,
NEC NON
Amplissimi SENATUS ACADEMICI *Consensu, & Nobilissimæ*
FACULTATIS MEDICÆ *Decreto,*
PRO GRADU DOCTORATUS,
Summisque in MEDICINA Honoribus & Privilegiis
ritè ac legitimè consequendis,
Publico ac Solemni Examini submittit
ANTONIUS LE DUC, Constantinopolitanus.
Ad diem 29. Julii. 1722. hora locoque solitis.

Frustrà vitium vitaveris illud,
Si te aliò pravum detorseris.
Q. Horat. Flac. Satyr. lib. 2.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud JOHANNEM ARNOLDUM LANGERAK,

ILLUSTRISSIMO ET AMPLISSIMO

VIRO

D. D. LUCCÆ CHIRICO,

PRO SERENISSIMA RAGUSÆORUM

REPUBLICA

APUD AULAM OTTOMANICAM

CONSULI

INCLYTÆQUE NATIONIS BRITTANICÆ

PRIMO INTERPRETI

COGNATO ET TUTORI SUO DILECTISSIMO

Hanc dissertationem, in amoris, reverentiæ, & grati animi tesseram, sacram facit

ANTONIUS LE DUC,
AUTHOR.

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS DE BYZANTINA VARIOLARUM INSITIONE.

§. 1.

ariolas, ex ſingulari quâdam aëreæ Atmoſpheræ diatheſi, tamquàm ex causâ, primùm natàs, communicato tum ſuo aliis corporibus contagio, longè ſeſe latèque inter homines diffundere, notius eſt, quàm ut pluribus exponam. Quàm fœdo etiàm horribilium ſymptomatum apparatu ſtipatæ incedant, quotque crudeles paſſim ſtrages exèrceant, nimis certè aliquandò frequens, triſtiſque experientia docet.

§. 2. Hominem autem omnem, ſolum, & ſemel illis affici Thòmas Williſius aſſervit; rarum, & inuſitatum naturæ prædicans eventum, ſi vel numquam vel ~~ſemel~~ ſæp in eaſdem quiſpiam inciderit. Clarus itidem Diemerbroek non modò ſolis hominibus, ſed ferè omnibus adeò communes voluit variolas, ut paucos mori dicat, qui vivi ab iis aliquando non tentati fuerint. Princeps ſanè Practicorum & Obſervatorum fidiſſimus Sydenham hoc ipſum teſtatur, cum Variolas nemini parcere affirmet, cujuſcunque demum ætatis is fuerit, niſi priùs hoc morbo laboraverit, non excipiens tamen illos, quos adulterinum variolarum genus, ad hunc morbum nihil attinentium, prius obſederit.

§. 3. Etſi verò nulla tantorum virorum, circa fatalem hanc (ut ita dicam) hominibus neceſſitatem, qua omnes ferè variolis ſemel ægrotare coguntur, monumenta extarent; integræ tamen Gentes, inevitabilem quaſi hanc ipſis competere ſortem, ſatis, & ultrò comprobarent: raros enim inter Europœos inveneris, qui aliquandò dirum illum affectum ſe paſſos denegent, rariores verò longè, qui plus ſemel Variolis laboraverint.

§. 4. Salutis hinc communis intereſſe videtur, ut apta huic morbo extirpando auxilia inveniat conſervatrix illa Humanæ incolumitatis, artium omnium, prout hodiè exculta habetur, amœniſſima, Medicina.

§. 5. Si tempora ſpectes à quibus inter homines variolas graſſari extra omne dubium ponitur, ſique authores qui de iiſdem commentati ſunt, recenſeri audias, certum te dices hæc (§. 4.) quidem efficaciſſima haberi, quæque ſæviſſimi morbi non tantùm progreſſum, ſed

ſed & ortum inhibeant: hos tamen ſi lubet, & vacat perlege: miraberis ſanè non aliam Recentiores, quàm vetuſtiſſimos in curatione ejus methodum adhibuiſſe: omnem quippè conatum, omne artis auxilium in hoc unum ſemper intenderunt, ut variolas ad ſuppurationem deducerent: magnum ſe quid præſtaſſe, ægrumque è faucibus orci eripuiſſe rati, ſi quas ſibi Natura, dum internum hoſtem profligare conatur, injurias infert, ipſi ſuis remediis ſaepiſſimè accelerent.

§. 6. Quàm anceps verò ſit & dubius, methodi hujus eventus, in Malignioribus præſertim variolis, vel indè patet, quod non æquè ſemper naturæ vires pro lubitu moderari medicus queat: ſæpè enim furentis nimium impetum irritus per antiphlogiſtica compeſcere tentabis: ſæpe languentem nimis in caſſum per ſtimulantia excitare conaberis: ægerque interim vitam cum morte commutat, Naturà nimirùm, dum maximè intenditur, ſeipſam perimente; vel eâdem nimis inermi hoſti ſuo cedere coactâ.

§. 7. Sed dabo lubens, Medicum ferventis, irritatæque vitæ furorem ſic cohibuiſſe, ut feliciter ad ſuppurationem deducta ſint, corpus totum fœdantia, exanthemata. Ideòne tamen ægrum periculo vacare, optatoque portù ſecuritatis confidere credes? Quantum herclè à vero diſtas? Ipſum blandientis ſanitatis inditium; illæ, quas tanto conamine excitaſti puſtulæ, triſtiorem longè mox ſecùm trahent malorum cateruam. Vix enim purulentâ materie diſtentæ aliquamdiu cutem obſedēre, quin neceſſariam corpori Perſpirationem impediant. Sed quæ peſſima non hinc oriuntur Symptomata? Nova ſtatim, ſed ſæviſſimæ indolis mox accendetur Febris, quæ humores à prægreſſo fervore febrili jam ultra labefactatos,

tos,

tos, iteratâ hâc exagitatione pessundat. Sæpè etiam purulenta materies à bibulis extremarum venarum osculis absorpta, & circuitui humorum de novo comissa, prout in hanc vel illam partem à vi vitæ transfertur, varios semper, sed noxios valdè morbos creat. Si ad illam, quæ propria animæ sedes dicitur, quæque revera Functionum Animalium vera est scaturigo, si ad Cerebrum, inquam, determinetur, delirantem ilicò, mox & furentem spectabis ægrum: quo quidem casu quid de vita sperandum? si Pulmones, Pneumaticum illud respirationis organum, eadem materia obsederit, impeditum iri mox vitalem humorum fluxum, proximùmque ultimum diem ægro, si causarum vitæ sis peritus, facilè prædices. Prohibet, quam mihi in hac dissertatione proposui, brevitas, ne omnes effectus ex illo pure, prout ad varia loca fertur oriundos, singulatim prosequar: liquido tamen innotescunt iis, qui cujuslibet partis munus edocti, dictam causam illi applicandam concipient.

§. 8. Hæc (§. 5. ad 8.) quidem acri suo ingenio perpendens, Celeberrimus Hermanus Boerhave (splendidissimum & præcipuum hujus Academiæ lumen, Præceptor omni reverentia colendus) aliam medicis, quàm in variolis sequi deberent, viam indicavit. Castam ille severamque Sapientiam professus, eam tantùm in morborum curatione, Methodum sectatur, quæ in causarum ablatione consistit. Id ipsum ille in variolis tentandum suadet, quæ cum à miasmate venenato (§. 1.) excitentur, si quidem huic oppositum inveniretur, in ipsis incunabulis pessimus ille morbus extingueretur. Hoc verò aliquandò inventum iri solidissimis comprobat.

bat argumentis. Utinam ipſe tanto frui poſſet otio, ut in illud indagaret: quemadmodum nunc Rempublicam Medicam, ſic tum omne genus humanum ſibi devinciret.

§. 9. Cum tamen nondum detur nobis tam felicibus eſſe, ut ſuſceptum corpore venenum per antidotum enervare queamus, id ſaltem ex ejusdem Clariſſimi Viri monitu, ad minimam varioloſi contagii ſuſpitionem eſt enittendum, ut id in effectu ſuo iners reddatur: Quò ſanè ſpectat univerſalis illa antiphlogiſtica Methodus quam in ſuis Aphoriſmis propoſuit (§ 1393. 4. 5.) idem laudatus, nec ſine veneratione umquam nominandus author. Hinc etenim noxium illud miaſma diſſipari poſſet: omniaque indè oriunda mala præcaveri.

§. 10. Feliciſſimo cum ſucceſſu plures ſic curaſſe, fide omni digniſſimus ipſe teſtatur. Sed talem reverà requiri in variolarum primo ſtatu methodum, accurata hujus morbi contemplatio indicat. Neque enim aliud exhibet, perfecta ejus in dicto ſtatu idea, quàm liquidorum velocitatem auctam à ſtimulo inflamatorio. Quis verò medicorum, in morbo, quem Inflamatorium agnoſcit reſolutionis viam negligens, ſuppurationem tentabit? Nemo unquam in Pleuritide v. g. id cogitabit. Quidni igitur idem in variolis fiat? Venenum Varioloſum ex ſe ipſo nullam (prout ſenſibus indicare poſſumus) vel ſolidis vel fluidis inferre labem, niſi à vita ipſa actuoſum fiat, alibi proponam (§ 37) Hinc ubi per dictam methodum illam penitus labefactaveris, ſpes eſt, vel iners reddi venenum, vel cum eductis humoribus expelli. Bella ſaltem quæ moviſſet vita impedies, ſimulque triſtem malorum faciem præcavebis. Solis autem ra-

tiociniis certam hanc methodum non initti, verùm experimentis etiam confirmari, præter Celeberrimi dicti Viri testimonia, fidem quoque faciunt casus interdum observati, ubi Medicus ægrum variolis laborare nescius, hancce adhibuit methodum, illumque incolumem pristinæ sanitati restituit.

§. 11. Sed altas nimis in medicorum mentibus radices egisse videtur præconcepta semel, de antiqua in curandis Variolis methodo, opinio, quàm ut tam facilè evelli queat; deplorando sanè humanæ infirmitatis argumento, cum deteriora sæpius, dummodo veterum authoritate fundata sequi malint homines, quàm nova licet rationi & experientiæ congrua.

§. 12. Cum igitur nondum ad debellandum Variolosum contagium certum detur Antidotum; prisca verò suppurationis via periculo sit ut plurimum plena, & nova Clar. Professore Boerhave indicata methodus tam felicibus haud æque undique firmetur successibus, ut à prudentissimis medicis recepta sit, & in usum revocata; non incongruum fore duxi, si Insititiam Variolarum Prophylaxim paucis verbis hic proponerem, ut si Variolas multis effugere non liceat, illas saltem sine discrimine contrahant.

§. 13. Hujus tota virtus in eo est, ut instillato vulnusculis quibusdam inflictis varioloso pure, variolas excitet in iis qui nunquam anteà illis laboraverant. Multi operationem illam Transplantationem vocant, alii Inoculationem, plurimi Insitionem, Græci verò hodierni φηλιασμα appellant, vocibus nimirùm metaphoricé acceptis. Quæcunque ad hanc methodum, prout Byzantii exercetur, proprio experimento

per-

pertinere novi, candido animo, & brevi ſermone exponam; ut nulla vel minima circumſtantia neglecta, æque utilis aliis etiam evadat, ac mihi olim profuit. Antequam tamen id peragam, pauca circa Locum ubi primùm Inoculatio celebrata fuit, diſſerere fert animus.

INSITIONIS HISTORIA.

§. 14. Ferunt nonnulli, Aſiaticis quibuſdam Gentibus, ut Circaſſis & Georgianis, à vetuſtiſſimis etiam temporibus uſitatam fuiſſe hanc operationem, quod ut negare non auſim, utpotè qui numquam Regiones illas perluſtraverim, ſic certus affirmare poſſum Theſſaliæ toti vulgarem illam hoc tempore eſſe. Theſſala reverâ mulier Religioni Græcæ addicta, è patria Byzantium profuga, prima ejus in Ampliſſima urbe experimenta cœpit. Vafra quidem illa & aſtuta, ut ignaris hominibus magis artem ſuam commendaret, arcanum hoc ſummum, nulloque pretio perſolvendum, licet in patria ſua commune, ſibi tantum à B. Virginis Fano revelatum prædicabat; utque fidem dictis adderet, numquam niſi cruciatim vulnuſcula, (quæ mox infligenda dicam) excitabat: verba quædam etiam ſubmiſſâ voce in ſpeciem Religionis (quaſi propitium ſibi Revelatricis numen invocaret) inter operandum inſuſurrabat: cereos inſuper binos feriò ſemper à ſingulis, quibus variolas inoculaverat, expetebat; aſſerens ſe illos in patriam mittere, ut ante aram Virginis arderent: ſed hæc ſanè non niſi apud ignaros, pondus habebant,

hinc

Hinc utcunque illa mysterium suum in initio prædicaret, seque Divino numine afflatam diceret, raro quidem, nec nisi inter vulgares homines artem suam exercere potuit: diu quoque sic tecta, & inter humiles duntaxat serpendo progressa foret, nisi lethaliter anno quodam grassantibus Epidemicis variolis, à nobilioribus etiam quibusdam Græcis, ut in filiis suis operationem tentaret, vocata fuisset: felicem enim in illustri exemplo mirati eventum, unanimi ferê consilio Græci omnes inoculationem in usum revocarunt. Armeni etiam, (quorum ingens est numerus in vastissima urbe) felicitate successus excitati, id ipsum fecere; tandemque & Europæi omnes (qui Franci communi voce appellantur,) ad idem consilium adducti sunt: sic ut à plurimis annis passim & ubique apud omnes Christianos Byzantii degentes, sine ullâ formidine, & fausto semper cum eventu inoculatio exerceatur. Omnes autem hi mulierem dictam ut inoculationem institueret, adhibebant, & ab illa etiam in me celebrata est: hinc methodum ejus, & cautelas, quas observabat, aperiam.

VARIOLAS INOCULANDI METHODUS.

§. 15. Quicunque variolas vult sibi per inoculationem excitare, ille quo tempore id peragat, attentus animadvertat: non enim omne Græcæ illi operatrici in Byzantino clymate aptum adhanc instituendam

dam judicabatur tempus: ſed hyeme tantum nec non autumno interdum illam exercebat. Cur autem non æque Vernalis tempeſtas conduceret, nulla quidem ratio indicat; ejus quippè placida temperies benigniores excitatura videretur variolas; in hâc re tamen potius experimentis acquieſcendum crediderim, quam vitam alicujus in diſcrimen jacere. Æſtas pernicioſiſſima illi habebatur, quod non mirum erit ei, qui variolas populariter graſſantes illo anni tempore ſœviſſimas, & maxime periculoſas eſſe ex praxi novit.

§. 16. Utcunquè alii velint mulierem illam nullo habito diſcrimine operationem ſuam celebraſſe in utroque ſexu, & variæ ætatis, ac Temperiei hominibus; illam tamen ſubjectum in quo inoculatio inſtituenda erat, accuratè diſtinxiſſe pro comperto affirmare poſſum. Quod ad ſexum non adeò ingentem admittebat differentiam; viris tantum (ubi coetera fuerint paria) ſtrictiorem diætam præſcribebat. Ætatem verò adeò conſiderabat, ut infantibus duntaxat, & pueris excitaret per artem ſuam variolas: in adultis nonniſi coactam ſe id preſtare dicens: per multiplicem edocta experientiam hos longè pejoribus conflictari ſymptomatibus; nemo quamvis & ex illis per inoculationem ſit mortuus. Nec minus ſe cautam circà varia hominum Temperamenta gerebat. Robuſtis, calidis, & Plethoricis rarò nec ſine timore inſitionem inſtituebat, hâcque ſemper cum regula, ut qui repletioris eſſent habitus, corpus antea evacuarent; qui fortioris compagis, hanc prius debilitarent; qui calidi nimis, ii per diluentia & laxantia moderatam acquirerent temperiem. Cacochymicos verò, & eos qui aliis morbis detinebantur, aggrediebatur ſponte num-

quam, pulchre ſanè monens, eos prius à ſuis morbis curandos, quam ut de novo acquirendo ſint ſolliciti.

§. 17. Si unquam ulla, hic certè ſumma rerum non naturalium habenda ratio; in victu præſertim ſtrictiſſimum obſervandum eſt regimen. Solebat Græca mulier non tantùm peractâ jam operatione, ſed pluribus antè illam diebus omnem carnis cujuſcunque uſum rigoroſiſſimè vetare, quodque mirùm in hiſce regionibus videbitur, juſculum etiam ejus, utcunque tenue, numquam inoculatis concedebat; cujus quidem rei cauſa eſt, quod omni tempore non à medicis tantùm, ſed ab idiotis obſervatum ſit ibidem, omnium rerum putreſcentium uſum noxium valdè eſſe in omni calido morbo; vel & in illis periodicis Febribus, quæ ab alcali ortum habent: conſtat ſanè vulgari experientiâ, neminem qui jam per 40 dies ſit liber à tertiana ovum unum comedere, quin in tertianam iterùm incidat. Levia hinc illa dabat decocta ex farinaceis prò cibo, & leguminoſas herbas. Pro potu tenues ex hordeo ptiſanas, Vini verò & omnium ſpirituoſorum hauſtum ut lethalem prohibebat. Hæc diæta utcunque auſtera nimis, inoculatis tamen religioſè ſervanda eſt, triſtiſſima enim aliquando neglectæ hujus regulæ viſa ſunt exempla.

§. 18. Quod ad aerem ſpectat, talem illa ægris ſuis concedebat, qualem ex præjudicio omnes in variolis requiri contendunt, calidum ſcilicet, quem variolarum eruptionem promovere putant. Feneſtras hinc omnes non tantum, & januam, ſed minimas quaſque rimulas tam accuratè claudendas curabat, ut nullus aeri novo in cubiculum (per ignem ſatis anteà calefactum) ac-

ceſſus

ceſſus daretur. In tali verò hypocauſto quietam vitam degere ægrum jubet à primà inoculationis die ad quadrageſimam uſquè, nullum ante id tempus ex eo permittens diſceſſum. Hanc ipſe methodum à ſanâ ratione multùm aberrantem, tantùm abeſt ut approbem, quin quin potiùs, ut pernicioſam, multorumque malorum cauſam damnare, (ex monitu Celeb. Boerhavii) conſuevi. Aer etenim ille ità tùm calefactus, in eodem ſemper loco detentus, rareſcens hinc, & varioloſi corporis exhalationibus prægnans, quid boni, precor, præſtare poſſet? an non potiùs hinc ſuffocatio timenda eſſet? vel & pejor malorum ſeries ex morboſa, & corruptâ atmoſpherâ? Sed ſi calorem tam neceſſarium ad promovendas variolas credant, cur calidâ æſtatis tempeſtate, maximè illæ ſunt periculoſæ? ſi verò propter calorem noxiam æſtivam temperiem varioloſis agnoſcant, cur eundem calorem in media hyeme ægris illis adhibent? Meritò ſanè hinc ſuſpicandi locus non aliam ob cauſam, pejùs aliquandò ſe habere eos, qui cæterùm ex temperamento, ætate, & reliquis requiſitis; ut placidè variolas contrahant, diſpoſiti videntur.

Audivi eſſe qui velint ægrum ſtatim lecto damnari: id nemo Byzantii ſe vidiſſe dicat: ipſe non antè quartum diem, quo ægrotare cœpi, me lecto compoſui; eumque deſervi quamprimum matureſcentibus puſtulis nullo jam malo detinebar.

§. 19. His ita prædiſpoſitis optima & idonea ad inoculendas variolas materia inveniri debet. Sumitur illa ex pure Variolarum: & in eà eligendâ haſce dicta mulier cautelas adhibebat. (a) Pus illud non ex quocun-

que varioloso, sed ex eo duntaxat qui variolis popula-riter grassantibus correptus sit, elici debet (b) Æger, ex quo pus illud sumitur, Variolis quas distinctas appellant, non confluentibus, laboret, opus est (c) Curandum sem-per, si quidem fieri posset, ut æger ille non adoleverit. (d) Observandum etiam an ipse æger alio quodam mor-bo laboret, quibusve crucietur malis, cum variolis ægro-tat; si graviora quippe vexarent illum symptomata, num-quam inde excipiendus variolosus fomes. (e) Variolæ, ex quibus pus eliciendum, jam ad maturitatem, seu sup-purationem conversas esse, oportet.

Ut autem pus illud sibi compararet Græca operatrix, acu ferrea, vel argenteâ vulgaris formæ, apicem vario-læ binis prioribus digitis comprehensæ, pertundebat, leviterque pustulam comprimendo expressum cotentum pus in subjectum vasculum instillabat. Solebat verò eas tantùm variolas sic pertundere quæ extrema quatuor corporis occuparent. Vasculum tùm benè tectum oper-culo quodam, & sinu suo fotum secum gerens ad eum cui insitionem institutura erat, quam citissimè properabat, curans nimirùm, ne per interpositam moram materies illa iners reddita, minus quoque operationi idonea fieret, horas hinc numquam ultra 12. [redacted] illam servare solebat.

§. 20. Illi jam præsens operatrix, paucas, ut dixi (§. 14.) preces fundit: tùm acu ferreâ octo vulnuscu-la totidem corporis partibus successivè infligebat. Pri-mum quidem summæ fronti ad viciniam capillorum, eò præcisè loci qui utraque ejus extrema æqualiter inter-jacet: alterum mento, bina ad utramque genam illi-earundem parti quæ zygomati proxima est. Totidem etiam quatuor extremis inurebat vulnera, superiori-

bus

bus nimirum, bina propè metacarpum, & duo pariter infimis non procul à metatarso. Hæc vero hoc ordine semper excitabat, ut in facie crucis effigiem, in artubus Redemptoris plagas referrent, hoc sibi etiam injunctum in revelatione contendens, quasi sanè ex tali vulnusculorum dispositione, non verò à causis aliis physicis successus insitionis penderet. Mihi sex tantum loca pertundenda curavi, nullam pedibus inferri passus læsionem, sed non ideo minus feliciter variolas contraxi.

In inferendis hisce vulneribus, acum, parti in situ plano spectatæ sic adigebat, ut obliquè, non verò ad normam in eam penetraret, tum acum ipsam sursum elevans imposita integumenta vi facta lacerabat, eamque hærentem adhuc cruentæ plagæ in gyrum circumrotabat, ut major continui solutio fieret.

Mirum sanè Doctos alias viros, qui de Inoculatione scripsere, dixisse: in musculis potius, quàm in carnosis locis excitanda esse hæcce vulnuscula: quid enim per carnosas partes intelligant, cùm à musculis illas distinguunt, me nescire fateor; non aliam enim Recentioribus anatomicis carnis nomine indigitari substantiam præter muscularem in confesso est apud omnes. Hinc male quoque se expresisse videtur, qui carnosiora pungi vult loca: quippe numquam tàm altè penetrat acus ut musculos tangat, præsertim si ad mentum & ad brachia fiat operatio; solà enim cutis cum pinguedine, & cuticula vulneratur: hinc illos voluisse crediderim, vulnera illa instituenda esse ubi crassior est panniculus adiposus: quod reverà egregium monitum est, ne vas quoddam, aut tendo in pertusione lædatur.

§. 21. Dolor vix ullus in hac operatione sentitur,

ſi quidem ex me de aliis judicare liceat: nec mirum ſanè, cum tam parva læſio tam celeriter parti non nimis nervoſæ inferatur. Sanguis ſtatim ad guttas aliquas effluit, ſed mox ſpontè ſuâ ſiſtitur, extremis nimirum & minimis tantùm vaſculis leviter læſis.

§. 22. Tum fomitem varioloſum (detecto vaſculo, quo continebatur,) eâdem illâ acu, qua vulnera excitaverat in pertuſa loca inſtillat, intruſamque materiem eodem inſtrumento in ipſo vulnere quàm accuratè commovebat; ut per omnem vulneris ambitum, ſecretoſque ejus receſſus materia ſeſe inſinuaret: hujus verò non niſi una vel altera guttula ad quodlibet vulnuſculum intruditur. Quo in ſingulis vulneribus peracto, hæc vaſculo quodam concavo, operiebat: adultis, in illis tantùm partibus quas veſtes tegunt, ne ſcilicet ab illarum attritu materies averreretur: junioribus verò ubique, ne manibus pertuſa loca ſcalperent, fomitemque diſſiparent; tumque ſuperinductâ faſciâ partes ligabat. Mihi tantùm manus hoc apparatu ornatæ fuere: qui tollitur ubi pus inſtillatum jam exſiccatum in vulnere apparet.

§. 23. En ſimpliciſſimam methodum, quâ mulier illa utens fauſto ſemper eventu in millenis hominibus Byzantii variolas excitabat: in qua deſcribenda cum ne vel minimam circumſtantiam mihi notam omiſerim, tædioſus fortè quibuſdam videbor, qui ex minimis maximos ſæpè pendere ſucceſſus, ignorant. Id ipſe eo animo feci, ut ſi aliquandò apud alias gentes eadem in uſum revocanda foret, ex cognitis omnibus hiſce cautelis, agendi etiàm regulas juxtà Regionis diverſitatem ſibi conſtruerent. Notus eſt Byzantii Medicus, qui hanc operationem celebraturus, præſcriptas in victu,

&

& cæteris regulas negligendas prædicans, pessimè sibi institutam in quibusdam insitionem cessisse, acerrimè doluit.

§. 24. Hisce jam positis circà operationem, videndum nunc paucis, quo tempore, quibusve cum symtomatibus variolas suscitet insertum per insitionem intrà corpus variolosum venenum.

TEMPUS ERUPTIONIS IN INSITITIIS VARIOLIS.

§. 25. Non unam omnibus, sed variam diversis hominibus contingere naturam, norunt omnes, qui vel mirabiles in facie hominum occurrentes varietates attenti notarunt. Quælibet enim pars faciei similis licet dicatur alteri parti alterius hominis, numquam tamen perfectè illi respondet: unde & harum omnium partium aggregatum totum quoddam efficit, vultum scilicet, qui etsi aliis similis appareat, in multis tamen ab iisdem differt. Quod autem in externis oculus ipse videt, id sanè in internis longè magis obtinere Medicina demonstrat: solidis equidem & fluidis omnes constamus, immensum tamen aliquandò unius hominis solidorum compages ab alio distat. Hinc tamen est, quod eadem corpora in iisdem licet circumstantiis à binis hominibus assumta, rarò intrà idem tempus effectus suos edant: variis scilicet potentiis variè in idem objectum agentibus. Binos specta Bacchi sacra celebrantes, unus citius altero temulentus evadet. Id ipsum revera patet in iis quibus excitatæ sunt per ino-

cu-

culationem variolæ; una enim licet omnibus adhibita methodus fuerit, non eodem tamen tempore omnibus erumpunt. His etenim ipsâ primâ die, aliis secunda, tertiâ aliis, quartâ, quintâ, sextâ, vel & aliis septimâ efflorescunt: hâc tamen semper sub distinctione, ut quibus citius apparent, illis etiam sint pejores; quibus serius, illis mitiores: hinc quæ septimâ tantum die emergunt omnium sunt mitissimæ. Quibusdam nullæ novæ exsurgunt variolæ, sed sola insitionis loca in exanthemata abeunt; qui tamen nnmquam variolis epidemicè grassantibus correpti fuere. Semel accidisse fertur, ut ex communicato per inoculationem contagio nullæ apparuerint variolæ; merito tamen credidere quidam, quod cum esset infans, qui passus erat operationem, materiæ insertionem impediverit. Hic postea variolis epidemicis laboravit; sed notandum, inflicta etiam ipsi vulnuscula immutata mansisse, nec abiisse in pustulas.

Mihi quarto die apparuerunt variolæ.

Videnda nunc sunt quæ in insititiis variolis occurrunt,

SYMPTOMATA

§. 26. Prout discrepant eruptionis tempora, sic quoque differunt quæ in diversis hominibus ex Insititiis variolis symptomata profluunt; longe tamen mitiora sunt omnibus, quam in epidemicis variolis. Prosequar verò illa juxta integrum morbi decursum.

In primo morbi statu, cum nimirum recenter suscece-

ſceptum contagium naturam irritat, aliquis ſubindè horror & rigor corripit corpus: mox humorum circum euntium, ſequitur turba auctaque velocitas, ſed raro nimia, aut violenta. Dolor quidem ut plurimum occupat caput, ſed levis: raro ſeſe per reliquas partes extendens. Ille autem dolor qui circa ſcrobiculum cordis in vulgaribus variolis ſentitur, quique fere Pathognomicum eſt variolarum ſignum, numquam in Inſititiis obſervatur. Moleſtum etiam illud, ægroſque adeò vexans ſymptoma, Anxietas ſcilicet, (imminentis ut ita dicam mortis ſenſus, ab auctâ cordi reſiſtentiâ) numquam fere ægros inoculatos affligit. Pauciſſimi (nullos dixerim) nauſeam patiuntur, & vomitum. Epilepticos inſultus infantibus acceſſiſſe hactenus nemo vidit.

Me quidem ad tertii diei initium levis capitis dolor corripuit, mox febris accenſa eſt: noctu leviter deliravi, quarto verò apparentibus puſtulis optimè habui.

Egregiè autem notatum video in Epiſtola Dn. Emanuellis Timoni ad Nobiliſſimum, & Doctiſſimum Dn. Woodward, anno quodam cum immaniter graſſarentur Byzantii confluentes ex Epidemia Variolæ, eos etiam qui inoculationem paſſi erant, gravioribus affectos fuiſſe malis: cujus rei nullam licet rationem addat, id tamen à deteriori contagio neceſſario ab illis Variolis ſuſcipiendo fluxiſſe ſatis evidens apparet. Contagii enim indoles prout mitis, vel acerba eſt, variè ſanè agit.

Notatu etiam maximè dignum eſt, omnes illos, qui pleni erant habitus, vel quorum compages valida eſt, vel & qui calido temperamento præditi erant, longè plus & pluribus cum ſymptomatibus hoc morbi decur-

ſu ægrotaviſſe. Id reverà mihi conſtitit in Puella nobili per affinitatem mihi conjuncta, quæ 17. ætatis ſuæ anno ubi ultimum incrementi punctum attigerat, hincque primam collegerat Plethoram, timens ne graſſantibus corriperetur Variolis, inoculationem ſibi inſtituendam curavit: graviſſimè illa laboravit, cum ingenti Febri, atque delirio: ſummo quoque capitis dolore torquebatur.

§. 27. Abſoluto hoc morbi ſtatu quem contagii jure optimo vocat Celeberrimus Prof. Boerhave, parva hinc & inde apparent rubicantia quædam puncta, quæ ſenſim augentur, tument, & Variolæ fiunt: Hæ ut plurimùm benigniſſimi ſunt genii: ſpectantur enim magnæ, à ſe invicem diſtantes, numero ut plurimum paucæ: quibuſdam decem, viginti aliis, aliis 30 contingunt, raro 100 rariſſimè ad 200 accedunt. Mihi tantum ſexdecim erupere: binæ ad faciem, reliquæ per pectus & dorſum diſperſæ. In dicta verò Domicella tanto quidem erant numero, ut corpus ferè totum integrè foedarent.

In hoc morbi ſtatu, qui Inflammatorius eodem authore dicitur, nulla ferè ſunt, iis qui variolas tam paucas, & mites habent, ſymptomata: utpote quæ in epidemicis variolis ab inflammatione generali cutis, impeditiſque hinc circulatione, & Perſpiratione pendent: In inſititiis nulla cutem obſidet talis inflammatio, hinc nec nova ſequi poteſt malorum ſyndrome.

Si verò & in Inſititiis Variolis tàm numeroſa corpus occupent exanthemata, eadem ferè ſpectantur & in his ſymptomata, ac in confluentibus, cum ſimiles cauſæ ſimilem ſemper producant effectum: mitiora tamen illa

illa ſunt in Inſititiis, quia varioloſum virus mitius eſt illis.

Nobilis illa puella quæ tàm copioſas ex Inſitione variolas habuerat, peſſimè ſe hoc in ſtatu habuit: Febri enim iterum ſummâ, delirio, anxietate, & ſimilibus ſymptomatibus correpta fuit.

Ipſe, cum tàm paucis puſtulis ornarer, nihil horum paſſus ſum.

§. 28. Inſititiæ Variolæ feliciſſimè ad ſuppurationem deducuntur; ſæpè etiam per reſolutionem quaſi diſparent, quod duntaxat accidit iis, quæ mitiſſimi ſunt genii. Ubi ſuppurantur candidæ primò apparent, mox ſenſim flaveſcunt, & exſiccatæ tandem non in lemas coriaceas, nec in denſas cruſtas abeunt, ſed ſub levis ſquamulæ forma excidunt.

Tempus quo ſuppuratio peragitur differt prò ratione primarum peryodûm: ſed lentiſſimè ferè ſemper ubi mitiſſimæ ſunt variolæ. Exſiccationis tempus pari ratione differt.

Hic etiam ſi paucæ ſint & mitiores variolæ, abſunt omnia illa ſymptomata quæ in tertio hoc ſtatu in Epidemicis apparent. Nec mirum, cum nullum ferè pus, nullæ cruſtæ ambitum corporis obſideant. In numeroſis tamen variolis plerumque & illa ſequuntur, ut contigit dictæ puellæ.

§. 29. Materia, quam puſtulæ illæ inſititiæ continent verum perfectumque pus refert: blanda enim, non acris, alba, ſpiſſa, cocta, & æquabilis eſt; ſic ut mirari ſubeat materiem illam ſaniei ſimilem dici quibuſdam. Hanc utcunque optimis hiſce dotibus præditam numquam ad inſitionem mulier illa adhibet: an

jure, nescio; magis sanè videtur idonea insitioni, quam quæ à vulgaribus variolis sumitur.

§. 30. Deciduis variolarum squamulis nulla remanent stigmata vel foveæ; sed plana, & æqualis spectatur cutis, quam pustulæ obsederant: rubet tamen ut plurimum per diem unum vel alterum. Summum reverà hoc est sequiori sexui beneficium; Formam enim suam hinc non læsum iri certò scire possunt.

§. 31. Pertusa in Insitione loca solent ut plurimùm eadem apparitione qua variolæ in pustulas abire: aliquando statim exsiccantur, variolis tamen per reliquum corpus erumpentibus: sic vulnusculum quod mento mihi inflictum fuerat, arefactum est. Accidit interdum sola insitionis loca tumere, inflammari, & in variolas mutari, nullo alio surgente exanthemate, sæpe inoculationis loca in magna aposthemata excrescunt, quæ ingentem puris copiam effundunt, diuque etiam disparentibus variolis perdurant: nonnumquam etiàm inflammantur, tument, & acutos dolores creant: quæ omnia vel ab acu, acri quodam afflatâ, vel à contagio diriori in parte hærente: vel à loco pertusionis, ut si nervis & tendinibus intertextus; vel à modo vulnerandi accidisse reor. Hinc etiam sæpius hæc mala ad pedes spectantur.

Ex vulneribus faciei meæ adactis tria in pustulas conversa sunt: fronti verò inustum omnium fuit maximum, hinc & stigma reliquit hodie quoque spectandum.

§. 32. Ubi jam exsiccatæ pustulæ exciderunt, integra fruitur salute æger, estque liber à timore variolas contrahendi.

Hæc autem sunt omnia illa (§. 26. ad §. 31.) symptomata quæ hactenus observata sunt in Insititiis vario-

lis

lis occurrere; quæ ſi conferas cum iis quæ in vulgaribus ſpectantur, leviſſima merito judicabis. Feliciſſimè autem ſemper exculta fuit hæc methodus Byzantii jam antè 40 annos. Eodem illo quo inſitionem paſſus ſum anno (1713.) ſex millia hominum ſe inoculaſſe dicta mulier retulit; nulli tamen eorum funeſti quid accidit, ſed omnes à ſic contractis variolis feliciter evaſere. Narrat D. Timonius invaluiſſe ſemel rumorem binos infantes ex inſitione occubuiſſe, ſed examine facto illos plurimis aliis morbis ægrotaſſe deprehendit.

§. 33. Nemo hactenus, qui variolas per inoculationem contraxit, iisdem amplius laboravit, & ſi epidemicè graſſarentur: idque non unius, ſed 40. annorum experientia Conſtantinopoli confirmat; ſed quod mirum eſt, ii quoque qui duntaxat unam variolam èx inſitione, vel ſola pertuſionis loca in puſtulas mutata, habuere numquàm hoc morbo amplius affecti ſunt. In me (qui 16. tantum puſtulas acquiſiveram) jam ante 9. annos inoculatio exercita fuit: ab eo tempore ſæpius amicos variolis affectos inviſi, & nondum illas de novo contraxi.

§. 34. Dignum ſanè, qui memoretur, caſum judico puellæ cujuſdam, cui prudens mater inoculandas variolas curaverat: illa unicum duntaxat pertuſionis locum tumidum, inflammatum, & varioloſum habuit; cœterum nullam ſentiit ægritudinem. Timuerat mater effectu ſuo vacuam in illa fuiſſe inſitionem, hinc operationem iterari poſt annum juſſit, ſed nulla tum etiam apparuit puſtula, & loca pertuſionis ilico exſiccata ſunt, neque in Variolas abiere. Licet illa jam a tot annis varioloſas conveniat, nondum variolis correpta eſt.

§. 35. Celebrata etiam fuit insitio in hominibus, qui olim epidemicè grassantibus variolis laboraverant, sed pari cum successu ac (§. 34.) nullæ enim repullularunt Variolæ: certo sanè argumento naturam varioloso veneno semel assuetam, non amplius ab eo male affici. Hisce verò positis circà Historiam, Methodum, symptomata, & eventum insitionis, operæ etiam pretium erit paucis inquirere 1°. in modum quo variolas excitat intrusum intrà corpus variolosum contagium 2°. cur hinc benignæ semper & sinè periculo Variolæ prodeant. 3°. tandem cur nulla inurant stigmata.

§. 36. Ut pulchrum & utile rem Physicam certis & indubiis experimentis illustrare; sic turpe & perniciosum recenter observato effectui luxuriantis tantùm ratiocinii vi causam assignare. Id tamen passim & ubique præstant, qui Philosophi nomen venditantes, indignum se putant aliquid in rerum natura geri, cujus nequeant rationem dare: si verò quæ proferunt, omni affectu & præjudicio liber, attentè perpendis, à rei veritate aliena, minimè cum naturâ convenire reperies: non enim illi omnia quæ in dato effectu spectanda sunt accurate perpendunt, sed unum quid, alteri phœnomeno non absimile arripientes, huic statim eandem causam attribuunt. Id reverà & circà inoculationem contigisse, norunt qui de ea conscriptos tractatus perlegerunt. Videntes illi ex pure varioloso venis inserto, febrim & mox variolas oriri: pus illud Fermento, motum febrilem Fermentationi, & exanthemata despumationi assimilarunt, remque acu se tetigisse putant. Ridebit hos sanè qui ex Chemicis novit Fermentationem numquam nisi quibusdam Vegetabilibus contingere, ejusque effectum semper esse

vel

vel ſpiritum inflammabilem, vel liquorem acidum: hinc diutius non immorabor in hac confutandâ ſententia. Ejuſdem farinæ ſunt quæ alii de Effervefcentia, ebullitione, & mutata figura globulorum ſanguinis protulere. Ipſe autem contagium varioloſum non aliter quam ratione ſtimuli fortè agere exindè ſuſpicor, quod ipſum ſolidis partibus applicatum nullam illis labem imprimat: miſtum verò ſanguini, ut experimento facto patuit, nullam in ſanguine mutationem creat quatenus perſpicaciſſimi oculi obſervarunt.

§. 37. Ut verò pateat cur variolæ epidemicæ graſſantes ſæpè occidant, Inſititiæ verò numquam; obſervandum epidemicas lethales eſſe vel in primo morbi ſtatu; vel in inflammatorio, & ſubſequente ſuppuratorio. Necant in primo, quia acre nimis, acerbum, & peſtiferum ferè contagium ingentem nimis excitat febrim, quæ ægrum peſſundat; ſæpè tamen mors & in eo contingere poteſt etſi contagium non ita fuerit perniciosum, ſed vires vitæ magnæ ſint, quæ ſe ipſas deſtruunt. In inſititiis Variolis mitiſſimùm ſemper adhibetur contagium: ægri verò ut plurimum juniores ſunt, nondùm adulti; & ſi robuſti, corpus per diætam & medica menta ita diſpoſuere ut non magna movere poſſit bella.

Interimunt commmunes variolæ in aliis peryodis ubi toto corporis habitu puſtulis obſeſſo Perſpiratio inhibetur, circulatio prævertitur, & pus abſorbetur: hæc verò in inſititiis occurrere nequeunt, cum pauciſſimæ plerumque ſint numero.

§. 38. Nulla tandem inuruntur cuti ſtigmata; quia materies puſtularum, blanda eſt, non verò acris: ſæpè etiàm quià ſinè ſuppuratione diſparent, inoculatæ variolæ.

FINIS.

ANNEXA.

I.

Ut vitales Functiones à cerebello, corde, & pulmone; Sic Animales à cerebro dependent.

II.

Hinc cerebelli Functio est Vitales, Cerebri vero animales secernere spiritus.

III.

Datur tamen & tertium spirituum genus, quod naturalium vocatur.

IV.

Non omnis chyli copia à venis lacteis absorbetur, sed portio ejus quædam à venis meseraicis imbibitur.

V.

Solo attritu non fit prima Digestio.

VI.

Nullum datur in corpore Fermentum, nulla etiam contingit Fermentatio in nobis, si inchoatam in ventriculo exceperis.